

ПРЕССЪОБЩЕНИЕ

Експертен анализ на проекта за държавен бюджет за 2026 г.

По инициатива на „Клуб Сенатор“

По инициатива на „Клуб Сенатор“ беше изготвен експертен анализ на проекта за държавен бюджет на Република България за 2026 г. от следния екип: **проф. д-р Александър Тасев** – икономическа политика, **проф. д-р Ганета Минкова** – финансово право и данъчна политика, **проф. д-р Емилия Миланова** – бюджет и публични финанси, **д-р Светлана Дянкова** – социална политика, **д-р Ева Жечева** – политика за семейството и децата, **Антон Иванов** – енергийна политика (обобщено становище от Българския енергиен и минен форум – БЕМФ), **Кирил Вътев** – селскостопанска политика, **д-р Илко Семерджиев** – здравна политика, **д-р Иван Колчаков** – здравна политика, **Анатоли Величков** – отбрана, **Николай Чирпанлиев** – сигурност, **Асен Личев** – водоснабдяване и напояване.

Координатор на екипа: Захари Желязков, председател на „Клуб Сенатор“.

В частта за икономическата и фискалната политика анализът е консултиран с **проф. д-р Даниела Бобева** и **доц. д-р Пламен Орешарски**.

Настоящият анализ е критичен, но **не е насочен срещу конкретна партия**. Целта е да се поставят принципи за **национално съгласие** относно бюджетната политика като инструмент за развитие. Независимо от политическата ситуация и оставката на правителството, анализът има значение **не само за Бюджет 2026**, а за бъдещата фискална посока на страната.

I. Същностен проблем : бюджет „по форма“, но без реални политики и измерими резултати

Правният анализ показва, че проектобюджетът за 2026 г. **формално** отговаря на изискванията на Закона за публичните финанси – структуриране по програми и разходни рамки.

По същество обаче в значителна част от бюджета:

- липсват ясно формулирани политики и цели, които да обосновават ръста на разходите;
- не е проследима връзката „ресурс → дейности → очакван резултат“;
- показателите за изпълнение са формални или отсъстват;
- липсва убедителен анализ „разходи–ползи“.

Извод: проектът формално се вписва в закона, но **не изпълнява съществените му цели** – ефективност, ефикасност, ориентираност към резултати и устойчивост на фискалната политика.

II. „Философия“ на Бюджет 2026: „разходи първо – политики после“

Доминиращият модел в Бюджет 2026 е продължение на утвърдения след 2020 г. подход:

- дефицитът се поддържа близо до допустимия праг, а устойчивостта се търси чрез **нов дълг**, не чрез реформи;
- публичните разходи се разширяват (вкл. чрез квази-фискални операции), без ясна връзка „цел → инструмент → резултат“;
- приоритетите се проявяват повече като **разпределение на ресурси**, отколкото като политики с измерим обществен ефект.

Екипът припомня, че **строга бюджетна дисциплина** се спазваше от кризата 1996–1997 г. до около 2010–2012 г., а България беше сред примерите за добра фискална политика. След **2020 г.** дефицитното финансиране започна да се превръща в „ново нормално“, първоначално оправдано с извънредни обстоятелства, но без последваща консолидация.

III. Макрофискални рискове: дългова спирала и бъдеща лихвена тежест

Проектобюджетът за 2026 г. запазва курса на дефицитно финансиране и планира значително ново поемане на дълг. Основният риск не е само размерът на дефицита, а **какво финансира той** – текущо потребление и административна експанзия, вместо инвестиции, които повишават дългосрочния икономически потенциал.

Нарастващият дълг води до:

- увеличаващи се лихвени разходи, които ще изместват продуктивни разходи;
- по-висока уязвимост при икономически спад;
- риск от процедури за прекомерен дефицит и външен корективен натиск.

IV. Секторни изводи: много ресурси, малко реформи

Енергетика: липсва цялостна стратегия за енергийния микс, ядрената енергетика, въглищните региони и ETS. Рискът е по-скъпа и по-несигурна енергия и дългово финансирани проекти без ясна възвръщаемост.

Земеделие: страната се утвърждава като износител на суровини, но остава зависима от внос на храни с по-висока добавена стойност. Липсва стратегия за хранителен суверенитет и възстановяване на напояването.

Образование: финансирането расте, но без системна връзка с качеството, STEM и нуждите на икономиката. Дисбалансът между специалности и пазар на труда се задълбочава.

Социална политика и семейства: липсва дългосрочна визия за доходите, пенсионния модел и демографските предизвикателства; политиките се движат по инерция.

Здравеопазване: бюджетите нарастват, но моделът остава „инертно-исторически“, с високо доплащане от гражданите и без структурни реформи.

Отбрана и сигурност: значителни ресурси се насочват към секторите, но без достатъчна реформа, измерими показатели за ефективност и ясна връзка с националната индустриална и технологична база.

Воден сектор: големи инвестиционни рамки без ясни цели и приоритизация; напояването остава пренебрегнато, въпреки ключовото му значение за земеделието и климатичната устойчивост.

V. ЕС и Еврозоната: защо не трябва да следваме лошия пример

В последните години **фискалната дисциплина в ЕС и Еврозоната видимо се влошава** – високи дефицити, нарастващ публичен дълг и отлагане на реформи чрез изключения и „гъвкавости“. Много държави членки вече са в или близо до процедура за прекомерен дефицит, а дългът в Еврозоната остава на високи равнища спрямо БВП.

За **малка, отворена и догонваща икономика като българската** този модел е особено опасен. Големите държави могат временно да понасят по-висок дълг заради мащаба и доверието си; България **не разполага с такъв буфер**. Историята го е доказала – загубата на фискална дисциплина доведе до тежката криза през **1997 г.**, докато в периода до **2020 г.** страната беше сред най-добре представящите се по отношение на дълг и дефицит.

Изводът е ясен: в среда на общоевропейска фискална разпуснатост **националната дисциплина не е догматизъм, а стратегическа необходимост**. България не трябва да

следва „лошия пример“, а да запази и развие собствено предимство – устойчиви публични финанси.

VI. Препоръки: 10-годишна програма и Национална доктрина

Експертният екип препоръчва:

- стриктно спазване на принципите на Закона за публичните финанси;
- ясна **10-годишна икономическа и фискална програма**, а не управление „от бюджет до бюджет“;
- дългът да финансира приоритетно инвестиции и реформи, не текущо потребление;
- програмно бюджетиране по резултати с публични индикатори;
- приоритизация на капиталовите разходи с доказуем ефект;
- възстановяване на фискални буфери;
- конкурентоспособността като задължителна призма за всички политики.

В по-широк план е необходима **надпартийна Национална доктрина**, която да фиксира стратегически цели и задължителни бюджетни принципи за всички управления.

VII. Институционално адресиране

Настоящото становище да бъде изпратено официално до:

Народното събрание (Председател, Бюджетна комисия и ресорни комисии),
Министерския съвет и Министерството на финансите, Президента на Републиката,
Сметната палата, БНБ, както и до медиите, със специален приоритет – БТА.

Заклучение

Документът е резултат от експертна работа и е **национален по дух и замисъл**. Целта не е просто критика, а предупреждение и покана: **България може да избере друг път – на разум, дисциплина, дългосрочна визия и отговорност към следващите поколения.**